

РОМИ

Клучни наоди од квалитативното и
квантитативното истражување

“ Во последните години, видовме различни политички партии на власт. Партиите на власт се менуваат, но ниту една не покажала интерес за проблемите на Ромската заедница. Јас не сакам ништо на харџија. Сакам дела – решавање на висшинските проблеми. ”

Маж, 40, Битола

Роми - дефиниција и големина

Според последниот официјален попис во земјата спроведен во 2002 година, вкупно 2,7% од населението (53.879) се идентификува како Роми.

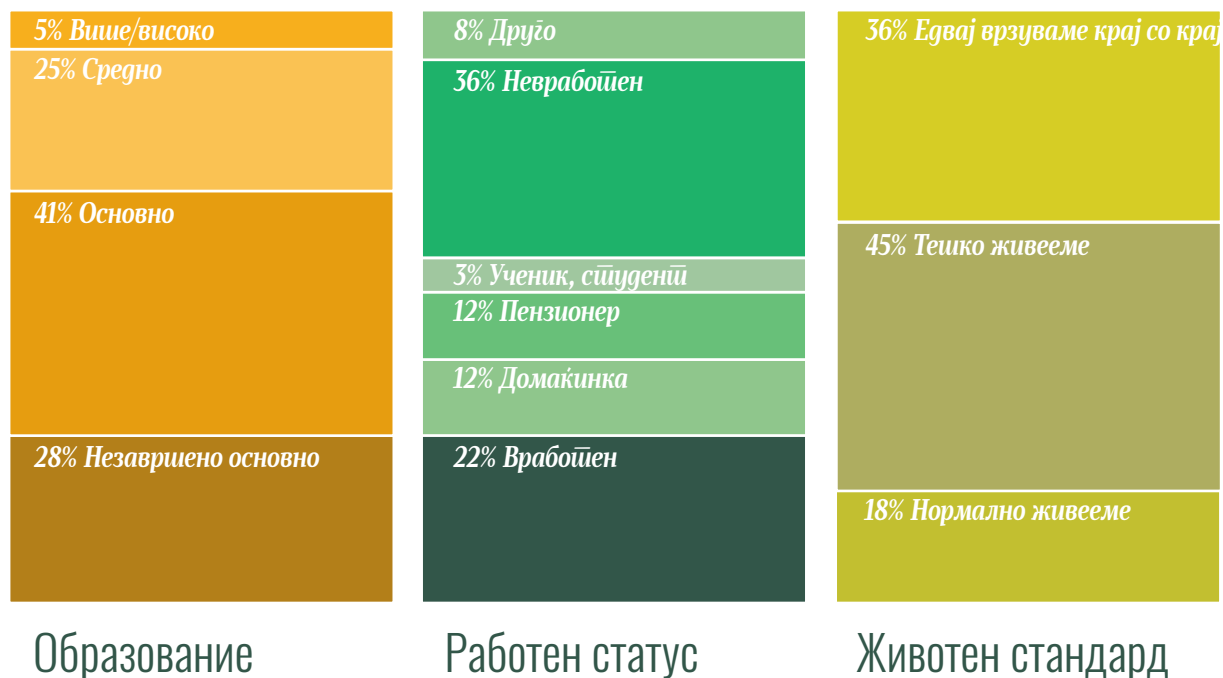
Ромското население во Северна Македонија е најранлива етничка заедница во земјата и може да биде предмет на изборни манипулации, вклучително и купување гласови.

Демографски профил

Вкупно 75 испитаници учествуваа во квантитативната анкета лице в лице.

Со цел да се добие подлабок увид во позадината, перцепциите и мислењата на групата, квантитативното истражување беше надолнето со една фокус група.

Анкетираните лица од оваа група најчесто имаат најниско ниво на образование во споредба со другите групи. Иако во Северна Македонија образованието е бесплатно, сепак посетувањето училиште сноси многу трошоци. Во споредба со општата популација и другите демографски групи, повеќето учесници во истражувањето одговорија дека „живеат многу тежок живот“ или дека „едвај преживуваат“.

ТЕМИ НА ИНТЕРЕС

Интерес за општествено-политичките случувања во земјата

Колку сѐе заинтересирани за тековните општествено-политички случувања во земјата и во светот?

8%

Многу заинтересирани

29%

Донекаде заинтересирани

30%

Не многу заинтересирани

32%

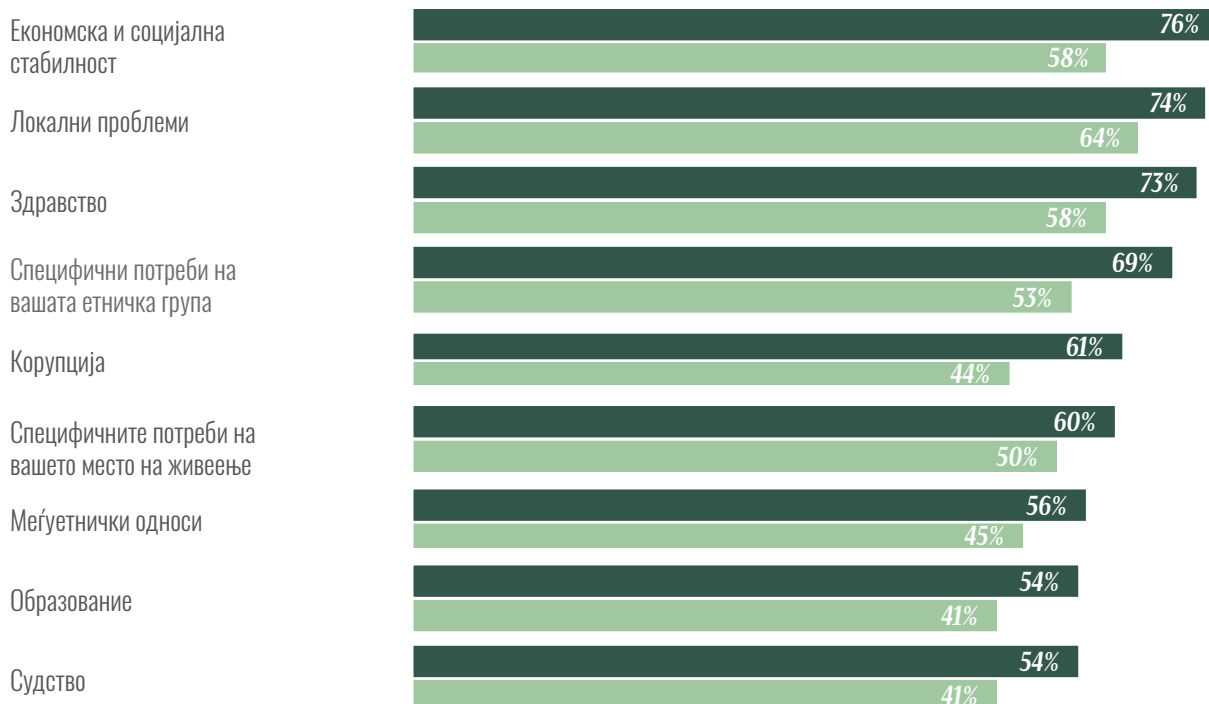
Воопшто незаинтересирани

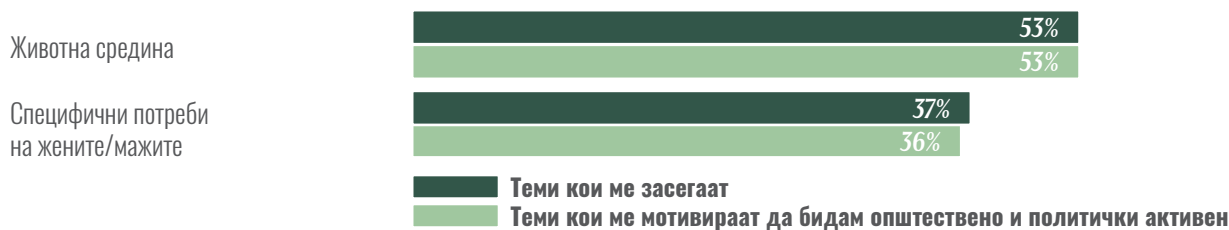
Истражувањето покажува дека 62% од испитаниците „воопшто не се“ или „не се многу заинтересирани“ за тековните општествено-политички случувања во земјата и во светот, додека 37% се „многу“ или „донекаде заинтересирани“. Речиси половина од учесниците во истражувањето (45%) ретко или никогаш не разговараат за овие прашања со други луѓе. Ромските граѓани со завршено средно или високо образование се позаинтересирани за тековните општествено-политички случувања.

Прашања од интерес

Колку ве загрижуваат следниве информации/прашања/теми?

Колку ве мотивираат следниве прашања/теми да бидете општествено и политички активни?

Повеќе од 70% од учесниците во истражувањето посочија дека економската и социјалната стабилност, локалните проблеми и здравствената заштита котираат највисоко меѓу прашањата карактеристични за оваа група и се клучните фактори за нивно општествено и политичко активирање.

Учесниците во истражувањето најмалку се грижат за специфичните потреби поврзани со нивниот род, животната средина и судството. Тие се загрижени за секојдневните проблеми во врска со катастарски недефинираните ромски населби, изградба на објекти без соодветна документација, недостаток на лична документација, инфраструктурата, водоснабдувањето и канализацијата, како и социјалната и здравствената заштита.

ИЗВОРИ НА ИНФОРМАЦИИ

Учесниците во истражувањето посочија дека се најзаинтересирани за добивање информации за здравствената заштита, образованието, вработувањето, мерките за социјално ранливите групи, како и инфраструктурата, водоснабдувањето и канализацијата. Што се однесува до локалните прашања и проблеми, учесниците во фокусните групи се заинтересирани за организација на настани и активности, како и за добивање на соодветни информации во врска со нив.

“ Најмногу ме интересираат секојдневните случувања на локално ниво што се поврзани со економијата, инвестициите, здравството и првенствено вработувањето. Најмалку ме интересираат шековните случувања во својот. ”

Маж, 29, Прилеп

Речиси половина од учесниците (49%) посочија дека телевизијата е нивниот доминантен извор на информации, а двајца од десет учесници во истражувањето (претежно на возраст до 34 години) посочија дека информациите за општествено-политичките случувања ги добиваат преку социјалните медиуми. Сепак, значителен процент од 21% од испитаниците воопшто не се информирани.

Телевизијата е доминантен извор на информации, посочен од речиси половина од учесниците 49%

ТВ 49%

ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Повеќето учесници во истражувањето не се заинтересирани за поактивен граѓански ангажман.

Дали сѐ биле вклучени во некој настан, активност или процес што може да предизвика промени во заедницата или во месното каде што живеете?

Дали сѐ заинтересирани за поактивен граѓански ангажман?

Испитаниците со високо образование и вработените во јавниот сектор покажаа поголем интерес за поактивен граѓански ангажман.

Испитаниците посочија дека здравствената заштита, економската и социјалната стабилност, како и локалните проблеми се примарните прашања што го поттикнуваат нивниот интерес за општествена и политичка активност.

Истражувањето покажува дека тие не се многу заинтересирани за политика (25%) и не веруваат дека граѓанскиот ангажман може да предизвика промени (41%), што е веројатно причина за недостатокот на интерес за активен граѓански живот.

Слично како и другите популациони групи со пониски примања, многу припадници на ромската заедница се првенствено фокусирани на преживување и трошат премногу енергија и напор за решавање на основните, егзистенцијални проблеми. Според информативните емисии на „Гласот на Америка“ (VOA News), сиромаштијата се смета за главен фактор за обесхрабрување на гласачите.¹⁷ Сепак, сиромаштијата може исто така да да поттикна граѓанска мобилизација и активизам.

¹⁷ "Election Brings No Hope to Macedonia's Roma-run 'Ghetto,' say Voters", Voice of America (9. декември, 2016 година), достапно на: <https://www.voanews.com/europe/election-brings-no-hope-macedonias-Roma-run-ghetto-say-voters>, пристапено на 21. октомври, 2020 година.

Испитаниците во истражувањето ги посочија следниве фактори како причина за нивната слаба граѓанска инволвираност:

- ♦ Невладините организации што се занимаваат со проблеми на ромското население се политички пристрасни и поделени.
- ♦ Ромското население не е обединето и организирано.
- ♦ Премногу политички партии го претставуваат ромското население.
- ♦ Ромите обично не се образовани, многу се сиромашни и се справуваат со постојани egzистенцијални проблеми поради што немаат време и ресурси за граѓанско ангажирање.
- ♦ Ромското население не е обединето и не е организирано.
- ♦ Има премногу политички партии кои го претставуваат ромското население.

“ Кога зборувам за ромското население, има неколку политички партии и невладини организации во секој град. На пример, во Битола има тројца претседатели на политички партии и три невладини организации или вкупно шест лица кои се „водители“ на ромското население. Па, кој ќе ти посочи проблемите што ги имаат Ромите? Потребно е добро управување и да се фокусираме на тековните и приоритетни проблеми на ромското население. ”
Жена, 37, Битола

Фактори што промовираат учество

Една четвртина од испитаниците забележаа дека личните и семејните придобивки се клучните фактори за нивно поголемо ангажирање во активности што можат да предизвикаат промени во заедницата. Другите значајни мотивациони фактори се поврзани со одговорноста на системот и институциите (13%) и застапеноста на нивните интереси (13%). Со други зборови, апстрактните и политичките прашања што не спаѓаат во категоријата на квалитет на живот - како што се корупцијата на високо ниво, реформите во ЕУ, итн. - генерално не се основните причини поради кои членовите на ромската заедница стануваат активни гласачи или активни граѓани.

Седум од десет испитаници (68%) не веруваат дека можат да имаат влијание како граѓани, додека двајца од десет (21%) веруваат дека можат да имаат значајно влијание во нивната општина. Помалку од 5% веруваат дека можат да имаат влијание кај Премиерот, Парламентот, министрите и Претседателот на државата.

Подготвеност и способност за учество во граѓански активности

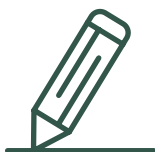
Што се однесува до учеството во јавниот живот, членовите на ромската заедница преферираат да одговораат на прашалници (43%), да се информираат од брошури или летоци (29%) и да разговараат за општествените прашања кои ги засегаат лично или семејно (27%).

Врз основа на дискусијата во фокус групата која ги потврдува наодите од теренското истражување, причините за слабиот општествено-политички ангажман се поврзани со целокупната маргинализација на ромската заедница, нивните егзистенцијални проблеми, социјалните поделби во рамките на нивната демографска група односно поларизацијата на поширокото општество, ниското ниво на образование, прекумерната сиромаштија, како и општото разочарување од политиката и сомневањето во својата способност да влијаат на општествените текови.

Во кои граѓански активности сакаат да учествуваат?

43%

Одговарање на прашалник

29%

Информирање од леток

27%

Дискусија со колеги/пријатели

ИЗБОРЕН ПРОЦЕС

Учесниците во фокус групата најчесто ги поврзуваат изборите во земјата со фрази како што се: „повторно крадење“, „добра глума“, „празни ветувања“, „асфалтирање“ и „покачување на плата и пензија“.

Дали сметате дека секој глас е важен и може да влијае на резултатите од изборите?

56%

Да

33%

Не

11%

Одбива да одговори

Повеќе од половина од испитаниците сметаат дека секој глас е важен и може да влијае на резултатите од изборите (56%), додека една третина (33%) не верува дека секој глас е важен, процент кој е значително поголем во споредба со општата популација (18%).

Речиси половина од испитаниците (48%) посочуваат дека гласањето само по себе не е доволно за активно вклучување на граѓаните во политичките прашања, една третина сметаат дека гласањето е доволно, додека 17% се изјаснуваат дека не се информирани по однос на ова прашање.

Општо земено, податоците од истражувањето укажуваат на маргинализација и недоверба во општата политика кај ромското население.

Мотивација за гласање

Колку често гласаат?

44% редовно

19% често

19% понекогаш

5% обично не

13% никогаш

Четириесет и четири проценти (44%) од учесниците во истражувањето наведуваат дека речиси редовно гласаат, 19% често, 19% понекогаш, 5% обично не гласаат и 13% никогаш не гласаат.

Половина од учесниците во истражувањето (50%) гласаат за различни политички партии во различни изборни циклуси, додека 27% редовно гласаат за иста партија. Овој процент е поголем во споредба со сите други демографски групи, што покажува дека ромската заедница може да биде подложна на манипулација.

Фактори што влијаат на одлуката за гласање

Трите примарни фактори што влијаат на одлуката на Ромите да излезат да гласаат се: перцепција дека гласањето е граѓанско право и должност (48%), лични интереси и придобивки (35%) и изгледи за подобра иднина (31%).

Учесниците во фокус групата забележуваат дека изборните нерегуларности се многу поизразени во нивната заедница во споредба со другите етнички заедници. Нерегуларностите опфаќаат поткуп, купување гласови и продажба на лични карти, како и организиран превоз на гласачи до избирачки места со возила на политичките партии и локалните полициски власти.

“Најголемиите манипулации, појкујќи и пријатоци се појавуваат кај необразованите граѓани кои се најзложени на манипулации.”
Маж, 40, Бишола

Нешто повеќе од половина од испитаниците (52%) посочуваат дека секогаш или најчесто гласаат исто како и нивните семејства, додека речиси една четвртина (24%) наведуваат дека гласаат исто или најчесто исто како и нивните пријатели.

Учесниците во истражувањето би сакале да видат повеќе претставници на Ромите, млади луѓе и познати лица на кандидатските листи за пратеници или советници.

Доколку на кандидатскиите листи има претставници од следниве групи, колку е веројатно дека ќе гласате за оваа политичка партија?

Познати лица

Млади

Роми

0%

100%

Повеќе веројатно

Нема влијание

Помалку веројатно

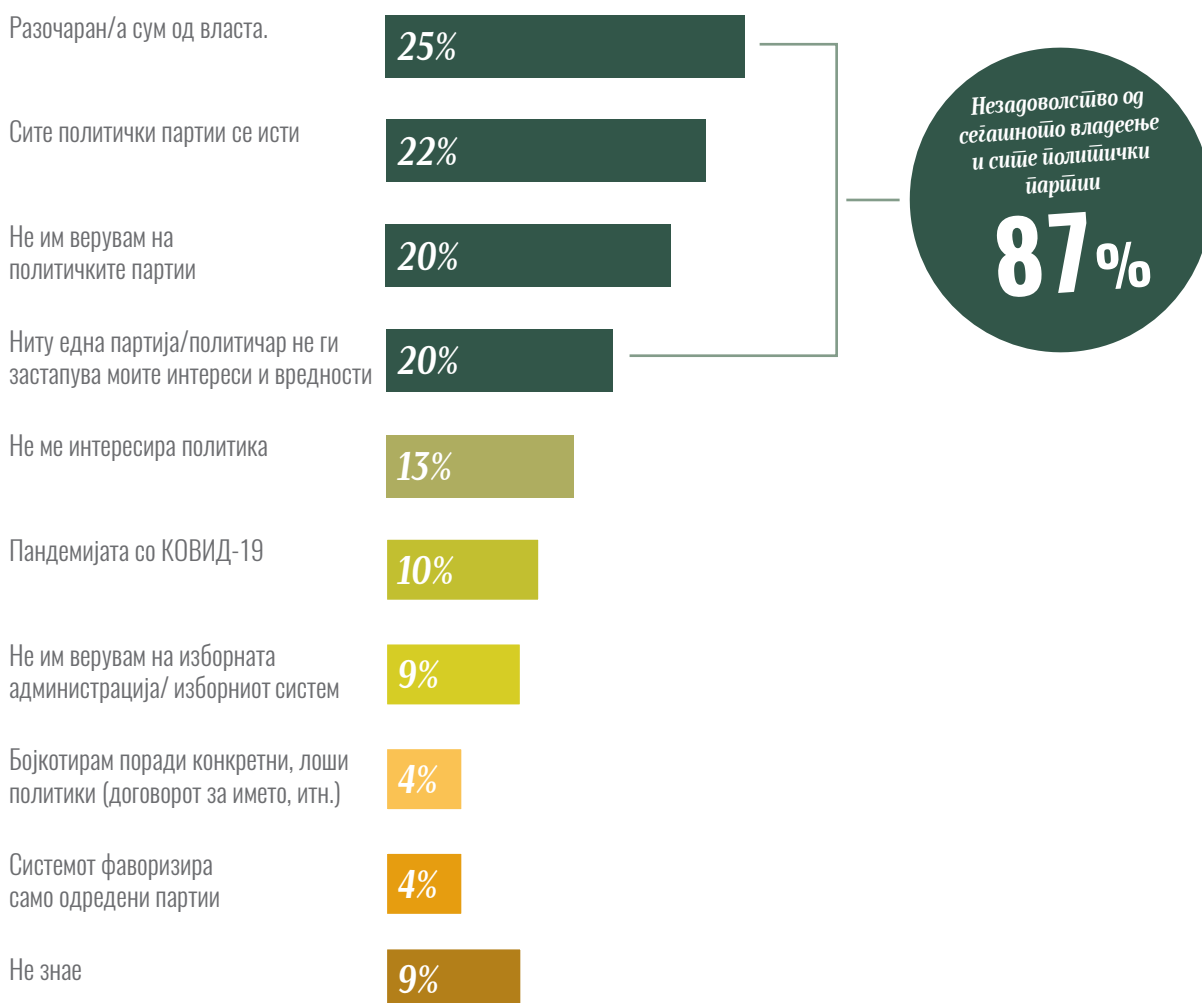
Не знае

Демотивација за гласање

Незадоволството од власта и политичките партии е клучниот фактор што влијае на одлуката на испитаниците да не гласаат.

Што може да влијае на вашата одлука да не гласате?

Резултатите од истражувањето покажуваат дека Ромите се соочуваат со поголеми тешкотии во текот на изборниот процес во споредба со другите групи. Кај нив има најмногу грешки при запишувањето во избирачкиот список, гласање под притисок и недоволно познавање на процедурите за гласање. Поради тоа, ромската заедница е најранливата популација во однос на изборните нерегуларности.

Карактеристичен проблем со кој се соочува ромската заедница се децата и граѓаните без документи и ова е проблем кој бара систематски пристап за стимулирање и овозможување на процесот на гласање.

Уште едно горливо прашање за оваа група е недостатокот на едукација на гласачите и ограничениот пристап до основните информации во врска со изборите. На пример, тие не знаат како да проверат дали нивните лични податоци се внесени во избирачките списоци.

КОМУНИКАЦИЈА СО КАНДИДАТИ И ПАРТИИ

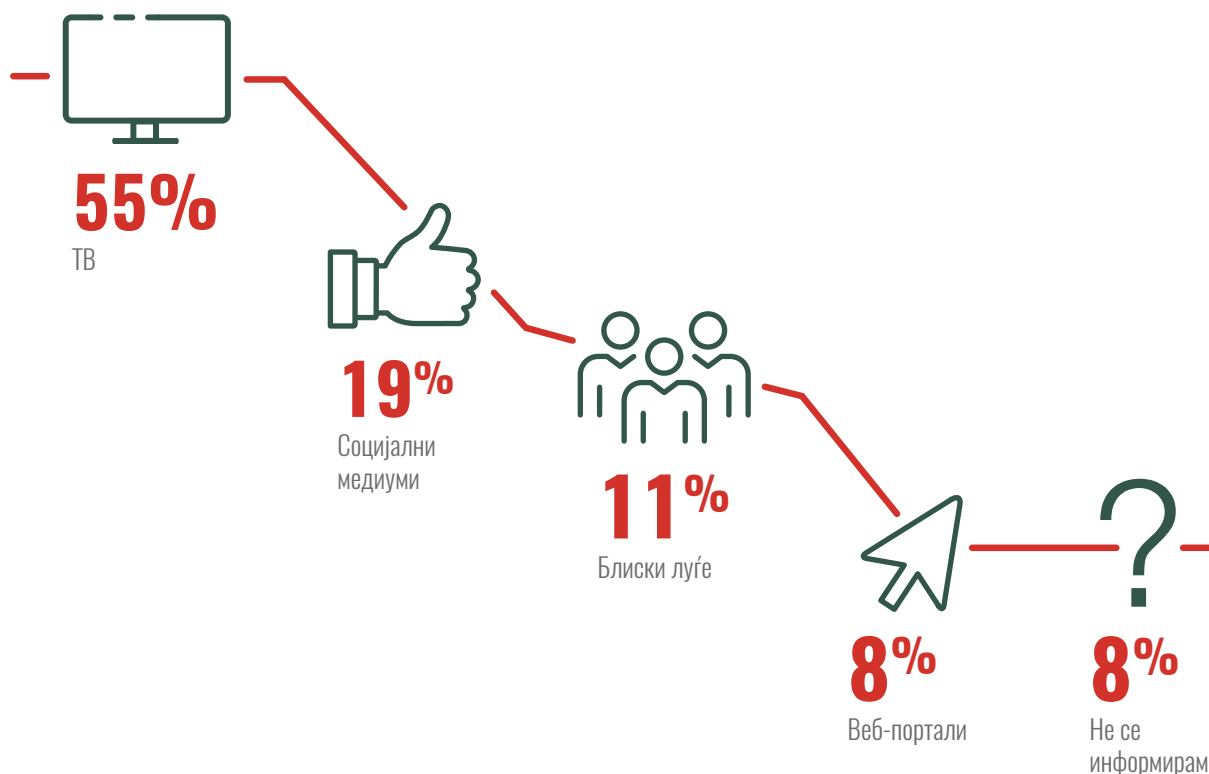
Учесниците во истражувањето забележаа дека информативните емисии (62%) и дебатите (16%) се најчестите начини на информирање во врска со изборите.

Слично како и кај другите анкетирани групи, ромските гласачи предвид ги земаат политичките постигнувања на кандидатите при донесувањето одлука во **периодот помеѓу изборите**. Други преферирани начини на информирање во врска со изборите се лична комуникација со партиските кандидати и избраните претставници, како и традиционалните медиуми.

Покрај тоа, учесниците во истражувањето би сакале политичките партии:

- ♦ да исполнуваат „најмалку 50%“ од предизборните ветувања.
- ♦ да изготвуваат реални и релевантни партиски програми кои одговараат на потребите на граѓаните.
- ♦ да се обединат околу најважните национални интереси и надминување на кризата со КОВИД-19.

На кој начин се информираат во врска со избори?

БАРИЕРИ

Ромското население се соочува со разни социјални, политички и економски предизвици што ја ограничуваат нивната целосна интеграција и активното учество во општествениот и јавниот живот. Политичката и општествената маргинализација на Ромите е предизвикана од многу фактори како што се екстремната сиромаштија, неписменоста, супстандардните услови за живот, јазичните бариери, лошата инфраструктура, недостатокот на ресурси, вклучително и структурни и општествени бариери коишто се идентификувани во ова истражување.

Политичкото учество на секоја недоволно застапена или политички маргинализирана група е многу важно и треба соодветно да се адресира. Во моментот Ромите се едни од политички најмаргинализираните етнички групи во Северна Македонија.

Недоволно знаење и информации за управување со изборниот процес во врска со регистрацијата на гласачи, контрола на избирачкиот список или пријавување неправилности и манипулации.

Непоседување документи за лична идентификација или поседување документи со истечен рок, поради што ромските граѓани не се вклучени во избирачкиот список.

Недоволно разбирање на политичките и изборните процеси, со што се ограничува интересот за политика и политичко учество на Ромите со понизок општествен статус и /или образование.

Ниско ниво на учество поради преокупација со егзистенцијални прашања.

Тешкотии при идентификувањето со апстрактни политички и граѓански теми кои се навидум неповрзани со секојдневниот живот.

Недоверба во својата моќ да влијаат на политиката и јавните политики во земјата.

Недоволна застапеност во државната администрација и перцепција дека нивните проблеми не се адресираат од избраните претставници.

Недостиг на вештини за самостојно учество во политичкиот и граѓанскиот живот и недоволна свесност за потребата од учество, кои се поизразени поради постојните поделби, недостаток на единство и структура меѓу ромските политички активисти и во рамките на заедницата.

Ограничен пристап до информации и образование поради ограничени ресурси: финансии, време, животен стандард, како и писменост, дигитална писменост и сл.

ПРЕПОРАКИ

Со цел да се одговори на идентификуваните предизвици и препреки, се препорачува сет интервенции кои можат ефективно да придонесат за подобрување на граѓанското и политичкото учество на ромското население во земјата:

Продолжување и проширување на напорите за граѓанско образование

- ♦ Нагласување на придобивките од граѓанскиот активизам, формите и каналите на партиципација, подобро разбирање на избирачките права и активностите на денот на изборите.
- ♦ Нагласување на важноста на секој глас – неговата вредност и потенцијалното влијание, поврзаноста со подобар квалитет на живот и заштита на избирачките права.
- ♦ Спроведување информативни и едукативни кампањи на ромски јазик, покрај службените јазици во земјата. Примена на неконвенционални пристапи како на пример, директни состаноци, радио програми, визуелна и илустративна презентација на печатени материјали, маалски кампањи, партнерства со локалните лидери за да се обезбеди пристап до заедниците и лицата со недоволна писменост.

Подигнување на свеста за важноста на изборниот процес

- ♦ Охрабрување на политичките партии, јавните власти и медиумите да промовираат прашања од важност за ромската популација како на пример, невработеност, неформални ромски населби, нелегални градби, инфраструктурни проблеми, водоснабдување и канализација, социјални и здравствени проблеми.
- ♦ Спроведување наменски кампањи што ги таргетираат ромските заедници во врска со јавните политики или претстојните политички одлуки.

Зајакнување на самовербата дека можат да имаат влијание во заедницата или општеството

- ♦ Промовирање на позитивни примери на истакнати ромски активисти и нивното влијание. Употреба на примери кои докажуваат дека активизмот е важен и може да влијае и да го корегира општеството.
- ♦ Промовирање на проекти и иницијативи за потесната заедница кои третираат разни прашања од посебна важност за ромската заедница.
- ♦ Користење на различни формати како што се сведоштва, согледувања од трети страни, проекти на локалната заедница независно од политичките партии и организации.

Ублажување на негативната перцепција дека се недоволно застапувани од избраните претставници

- ♦ Вклучување и разгледување прашања од значење за Ромите во агендата на релевантните политички претставници.
- ♦ Следење и периодично адресирање на прашањата со кои се соочува ромската заедница во периодот помеѓу изборите.
- ♦ Поттикнување на ромските политичари и активисти, кои се дел од најголемите политички партии, да се залагаат за потребите на ромската заедница.
- ♦ Користење различни методи за стимулирање на ангажираноста, како што се редовни отворени денови во заедницата како канал за двонасочна комуникација, промоција на ромските прашањата на социјалните медиуми.

Промовирање комуникација прилагодена за помладата ромска популација

- ♦ Ангажирање млади, образовани луѓе од ромската популација како врска помеѓу политичките партии и пошироката ромска заедница.
- ♦ Искористување на личните контакти за да се изврши влијание, да се овозможи едукација и да им се помогне на гласачите во изборниот процес.

Создавање сојузи:

Со невладини организации, во соработка со властите или самостојно, заради:

- ♦ Информирање и едуцирање за процесот на гласање и унапредување на регистрацијата на гласачите.
- ♦ Зголемување на застапеноста на Ромите во невладините организации и други субјекти кои се залагаат за правата на Ромите.
- ♦ Зајакнување на капацитетите, позицијата и вмрежувањето на невладините организации со ромската заедница, за да се зголеми нивниот кредибилитет и моќ да влијаат.

Со медиумите (дигитални и традиционални), заради:

- ♦ Промовирање наративи, фокусирани на позитивни и успешни примери на ромските активисти.
- ♦ Промовирање нови канали и патишта за граѓанско учество на ромската заедница.
- ♦ Едукација и информирање за важноста на гласањето, механизмите за заштита на гласачките права и водењето на процесот на гласање за време на изборите.
- ♦ Едукација и подигнување на јавната свест за изборните нередовности, насилството и говорот на омраза.

Избор на погодни канали за комуникација и примена на традиционални и неконвенционални пристапи.

Користење на ТВ за да се пристапи до ромското население

- ♦ Користење на формати што даваат можности за контекстуализирање на информациите и зголемување на нивната важност.
- ♦ Разгледување на други форми за комуникација, покрај информативните емисии, како на пример, дебати, едиторијали, кратки анегдоти и сведоштва што прикажуваат локални проблеми и даваат перспектива на процесот на гласање.
- ♦ Актуализација на ТВ-станиците што емитуваат програми на ромски јазик, како и на локалните ТВ-станции.
- ♦ Секогаш кога е можно, презентација на сликовити информации на ромски јазик, особено во врска со процесот на гласање, гласачките права и пријавувањето изборни нередовности.

Организација на директни средби или други настани во заедницата

- ♦ Користење на различни формати за директна интеракција, како што се мали собири и локални неформални состаноци за да се изгради доверлив однос со ромските гласачи и да се зголеми нивната самопочит.
- ♦ Предлагање на проекти или активности во заедницата што имаат потенцијал да групираат луѓе или конкретни групи од заедницата.

Пилотирање други нетрадиционални канали

- ♦ Истражување на начините како да се пристапи до членовите на ромската заедница во нивниот секојдневен живот со цел ширење информации, на пример во автобуси, на автобуски станици, локални продавници, отворени пазари, берберници, делење на запакувана храна, торби, итн.

Користење на социјалните медиуми за зголемување на партиципацијата и влијанието особено на младата ромска популација како:

- ♦ Директна и персонализирана комуникација прилагодена на демографијата, локацијата и интересите.
- ♦ Промовирање релевантни теми и прашања за ромските заедници.
- ♦ Ангажирање на младата ромска заедница преку тематски дискусии, коментари, анкети, форуми, видео дебати во живо, итн.
- ♦ Зголемување на интензитетот на комуникација.
- ♦ Зголемување на релевантноста на информациите во врска со процесот на гласање, изборите и граѓанскиот живот преку употреба на потенцијалот на влијателните лица.